

Блінов Олег Анатолійович,
доцент кафедри соціальних технологій
Національного авіаційного університету,
кандидат психологічних наук, доцент

СТРЕС-ДІАЛОГ МІЖ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Війни ХХ–ХХІ ст. переконливо показали існування проблеми психологічних наслідків участі в бойових діях, що є результатом переживань значної сили в результаті дії бойового стресу. Вітчизняні та фахівці інших країн одностайні в думці, що рішення цієї проблеми вимагає значних матеріальних ресурсів держави, інтелектуального потенціалу науковців та фахівців з реабілітації, підтримки громадської думки [1].

Вивчення бойового стресу має наступні періоди досліджень: природний (до масової появи артилерії), вивчаюче-пояснювальний (Російсько-японська війна), пояснювально-особистісний (Перша світова війна), аналітично-відновлювальний (післявоєнний період), практичний (часи Другої світової війни), концептуально-емпіричний (після завершення Другої світової війни – до початку ХХІ ст.).

Як свідчить історія війн та військового мистецтва, бойовий стрес існував завжди лише під різними назвами. У Радянській Армії замість терміну «бойовий стрес» фахівцями вживалися поняття «психічна напруженість», «напружені ситуації».

Дослідження наслідків бойового стресу має розподіл на п'ять напрямів: підготовка фахівців до дії в екстремальних умовах діяльності; вивчення бойового стресу під час бойової роботи; розгляд наслідків впливу бойового стресу; надання психологічної допомоги пораненим військовослужбовцям, інвалідам бойових дій в умовах проходження курсу психологічної реабілітації; організація медико-психологічної допомоги учасникам бойових дій.

Бойовим стресом є стан психічного напруження військовослужбовців у процесі їх адаптації до умов бойової діяльності з використанням ресурсного потенціалу [1].

Виявлено комплексний характер впливу на психіку військовослужбовців внутрішніх і зовнішніх стрес-факторів бойової діяльності. Прояв провідних внутрішніх факторів залежить від індивідуально-психологічних особливостей особистості воїна, його психологічної та професійної готовності до ведення бойових дій, характеру та рівня мотивації (включаючи загальне ставлення до війни) і мають безпосередній та опосередкований емоційний вплив на воїнів. До основних зовнішніх належать три фактори: тривалості (фактор часу), інтенсивності (фактор середовища) і потужності (фактор особистості військовослужбовця).

Вияви бойового стресу у військовослужбовців розрізняються за ступенем низької та високої інтенсивності. Також можуть носити не тільки індивідуальний, але і колективний, груповий характер.

При виконанні бойових завдань у військовослужбовців виявляється два основних вектори поведінки, які склали основу моделі поведінки військовослужбовців в умовах бойового стресу «Компас»: покластися на свої первісні інстинкти і максимально зберегти своє життя або, незважаючи на існуючі загрози, виконувати поставлені бойові завдання. Спрямованість людини в таких умовах діяльності реалізується в шести основних типах поведінки, які об'єднані в два основні вектори під назвами «На штурм!» і «За життя!».

У сучасних військових конфліктах бойовий стрес, бойові психічні травми здійснюють значний вплив на військовослужбовців і призводять до деформації особистості, що є «ціною» адаптації до умов війни.

Процес деформації особистості воїнів посилюється через формування та розвиток посттравматичних стресових розладів, «бойових акцентуацій» комбатантів, зміни їхніх смисложиттєвих орієнтацій, емоційні порушення, отримані поранення, набуті інвалідності.

Важливого значення набуває психодіагностика наслідків впливу бойового стресу, готовність та спроможність особистості військового протидіяти його несприятливій дії відповідними психологічними ресурсами [2; 3].

Одним із провідних особистісних конструктів, який змінюється в результаті бойових дій, є розуміння сенсу життя, яке пов'язане зі сприйняттям смерті та є структурною ланкою світогляду військовослужбовця.

Типологія військовослужбовців в бойових умовах може поділятися на наступні типи: «задумливі», «досвідчені» та «реактивні». Психологічні типи військовослужбовців класифікуються на «старичків», «зламаних», «надламаних», «придуркуватих» і «розлочених». Бойовий стрес можливо класифікувати на 1-й, 2-й і 3-й ранги.

Таким чином, бойовий стрес значно впливає на діяльність військовослужбовців, у переважній більшості випадків спричиняє руйнівні наслідки для їх психіки і для здоров'я в цілому.

Список використаних джерел

1. Блінов О. А. Бойова психічна травма: монографія / О. А. Блінов. – К.: Талком, 2019. – 700 с.
2. Блінов О. А. Опитувальник бойового стресу Блінова О. А. (ОБСБ): наук.-метод. видання / О. А. Блінов. – К.: Талком, 2019. – 36 с.
3. Блінов О. А., Максименко С. Д., Черненко І. О. Опитувальник скринінгу посттравматичного стресового розладу (ОС ПТСР): наук.-метод. видання / О. А. Блінов, С. Д. Максименко, І. О. Черненко. – К.: Талком, 2019. – 23 с.